

Николай Василевич Гогол

PETROHRADSKÉ POVÍDKY

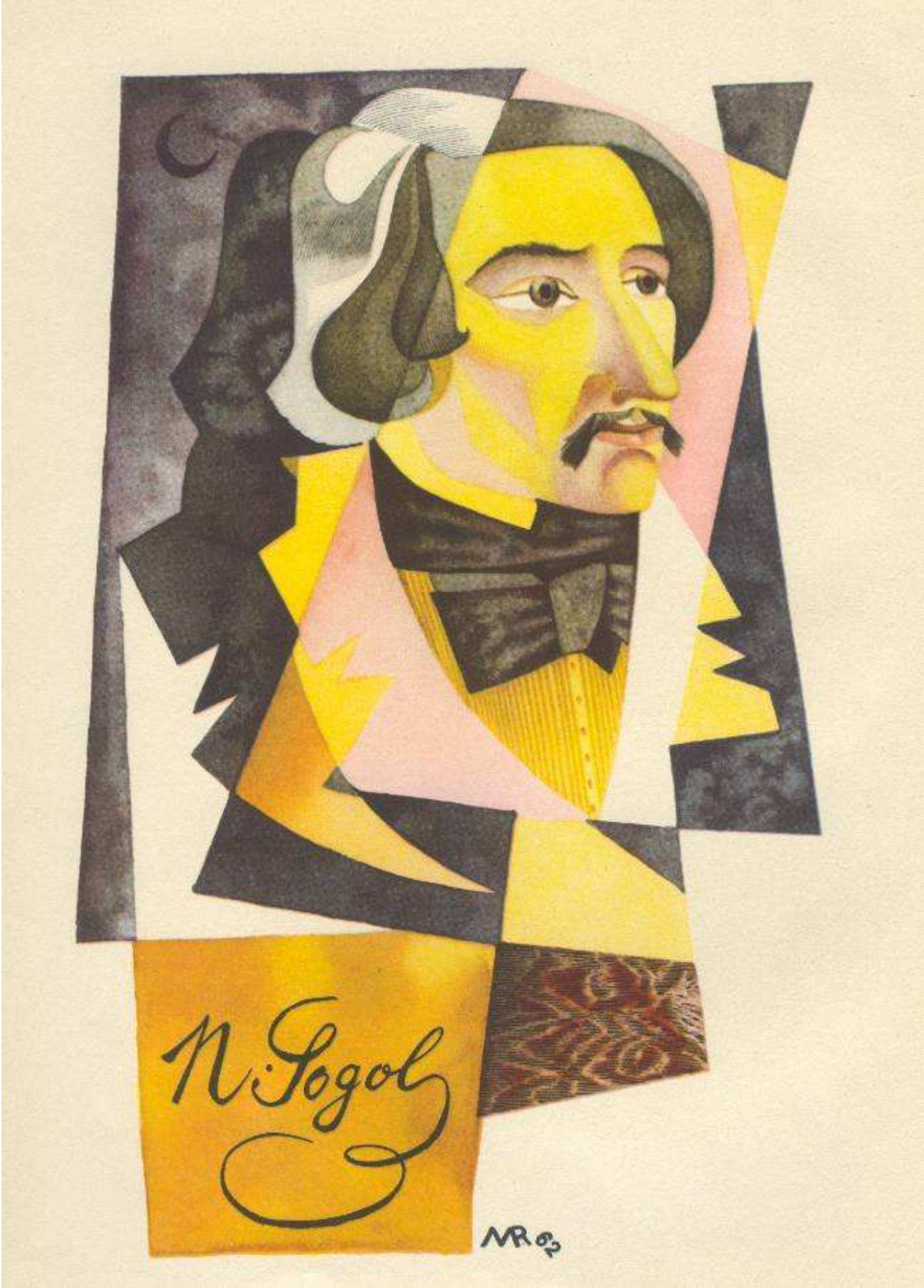

Z ruského originálu *Собрание сочинений, том 3, Повести*, vydaného nakladatelstvím Государственное издательство художественной литературы, Moskva 1959, přeložila Anna Nováková. Verše na straně 124 přeložila Marie Mařanová (pozn.: Na této straně se žádné verše nenacházejí...). Vysvětlivkami opatřily Anna Nováková a Vlasta Tafelová. Ilustroval, obálku a vazbu navrhl Michael Romberg, graficky upravila Dagmar Rombergová. Vydal Svět sovětů, nakladatelství Svazu československo-sovětského přátelství, jako svou 946. publikaci. Odpovědná redaktorka Vlasta Tafelová. Výtvarný redaktor Vladimír Bidlo. Písmem Bodoni vytiskla knihtiskem a ofsetem Svoboda, n. p., Praha. Náklad 15000 výtisků, vydání první.

Každá povídka je svým způsobem jedinečná a žádné si nejsou podobné

Nejsou vůbec vtipné

POVÍDKA NĚVSKÁ TŘÍDA

Povídka Něvská třída je první povídkou v souboru, který jsem si vypůjčil, a přestože není příliš známá, zdaleka si nemyslím, že by byla nějak horší. Je totiž trošku zvláštní. Povídka Něvská třída by se dala podobně jako povídka Portrét rozdělit do dvou částí. První část začíná vychvalováním Něvské třídy. Autor uvádí, že ve městě Petrohradě není nad ní. Dále také zmiňuje, že je v Petrohradě málo zábavy, ale že Něvská třída je centrem vši zábavy. Něvská třída je zde líčena jako symbol pokroku a dějiště podivných věcí. Autor pak začíná o tom, jak to na Něvské třídě vypadá v různé části dne (to zde však vypustíme - není to ani příliš zajímavé, ani příliš zábavné; co je ale důležité: je to charakteristicky napsaný text, s množstvím přirovnání a velice rozvitý; čeho jsem si však všiml: jako má Puškin zálibu v líčení malých bílých nožek a všeho, co s nimi souvisí, Gogolovi se zalíbilo povídání o uhřících a stávají se někdy ústřední postavou malých odboček). Po tomto dlouhém popisu Něvské, kde se autor zřejmě snažil napodobit Puškina (Encyklopedie ruského života v Oněginovi a Encyklopedie života na Něvské), konečně zjistíme, proč autor Něvské věnoval tolik času. Je totiž místem, kde se odehrává první děj povídky, totiž rozhovor mezi Pirogovem a mužem ve fraku. Ti spolu jdou po ulici a vyhlédnou si každý slečinku, za kterou se pustí. Pirogov si moc nedůvěřuje, chce akorát vidět, kde ta blondýnka bydlí. Jde tedy za ní a úplně se do ní v té chvíli zamiluje. Ona mu pak dá ručkou znamení, aby šel za ní do bytu. Tam zjistí, že krásná neznámá je „držitelkou žluté legitimace“ (jak říká Dostojevskij) a tento byt je neuklizená a špinavá sídlo nemravnosti, a tak Pirogov, rozený umělec nyní působící jako malíř, měje smysl pro krásu a uvažuje nad tím zničeným životem, rychle vyběhne z domu a běží do svého pokoje. Celé je to proloženo úvahami autorovými, pokud prý si spojujeme ošklivost s mravní pokleslostí, nejedná se o hřích a je to ještě jakž takž pochopitelné, ale krása se v našich představách pojí jen s mravní čistotou a bezúhonností. Pak se ocitneme v malířově pokoji, kde u svíce přemýšlí: „Taková krásá, taková andělská tvář - a kde je? Na takovém místě!“ Pak usne.

Je probuzen klepáním. Otevře a zjistí, že tam stojí skvělý lokaj, vzkazuje mu, že se má dostavit přistaveným kočárem do sídla dámy, u níž před několika hodinami ráčil být. Poslechne a lokaj ho doveze do krásného paláce (je to sice velice roztomilé, ale každý, kdo četl Newtonův mozek jistě ihned pozná, že se jedná o sen, ale zároveň se těší, zda se odehraje něco podivného a zajímavého - deformace prostoru..., v této části mi to připadá trošku tajemné podobně jako romaneto). Zde se setká s tou dámou oblečenou v nádherných šatech a v paláci se odehrává bál, kde jsou všichni slavní a důležité lidé, a ona je obklíčena skupinkou dam, mezi nimiž však vyniká krásou. On se však kroužkem prodere a ona mu řekne, že to bylo trochu jinak, když se s ní setkal v nevěstinci (do tohoto snu se zřejmě z části promítají jeho sny o té ženě a snaha ji vymanit z vlivů špatného světa) a že si snad nemyslí, že ona by vůbec mohla patřit k těm... Řekne, že mu prozradí nějaké velké tajemství. Pak však přijde nějaký pán a odejde s ní pryč. On jde prozkoumat budovu a začne se mu nějak rozplývat obraz a on se probudí (během průzkumu narazí na několik starých pánů debatujících o účelu několikasvazkového díla nějakého „příčinlivého“ básníka. Je velice rozčilen, protože se nedoví, co mu chtěla říct jeho milovaná tak důležitého).

„Ach, ten život je tak odporný! Čím je proti snu?“

Uloží se na lůžko, aby usnul a mohl se dozvědět, co mu chtěla říct. Malíř se pak úplně změní a pouze se dívá tupě z okna a všechno, co nějak souvisí s normálním světem je mu cizí. Večer se dychtivě vrhne na lůžko, aby ji mohl spatřit. Její obraz se však zjeví jen na chvíli a tak malíř stává rozmrzelý. Nakonec se mu takový život stane všedním.

„Nakonec byl úplně vyčerpán a nejstrašlivější muka zakoušel, když už pak nemohl vůbec spát.“ Vzpomněl si pak, že existuje jeden prostředek, který by mu pomohl. Kde by ho však mohl sehnat? (na makovém poli?) Vydá se k jednomu Peršanovi, obchodníku s koberci, který mu dá jednu lahvičku za to, když mu namaluje nějakou krasavici. Malíř souhlasí, hlavně, aby získal tu lahvičku.

Doma ho tedy ihned vyzkoušel. Konečně se dostavil onen slastný, vytožený spánek. Opět ji uviděl a zase se ho ptala, zda by byla něčeho takového opravdu schopna. Malíř věřil, že ne a za chvíli se zase probudil. Byl celý unavený a zklamaný - říkal si: „Kěž bys raději vůbec neexistovala...“

Domníval se pak, že je jeho povinností ji zachránit z jejího osudu, z toho doupěte marnosti, jeho nikdo nezná, takže to snad nebude žádný trapas, když si přivede domu poběhlici, ale naopak, bude to záslužný čin, když světu vrátí takový klenot. Pečlivě se ustrojí, jelikož za dobu, kdy jenom snil velice zhubl a líce měl nyní vypadlé a byl celý bílý (což je snad u Rusů celkem normální).

Když konečně našel ten dům, kde se s ní tehdy setkal, vyšel rychle nahoru a zaklepal.

„... dveře se otevřely, a koho v nich nespáčil? Svůj ideál, svůj tajemný model, originál vysněných obrazů, tu, která teď byla celý jeho život, strašlivý, trýznivý, a přece tak sladký život!“

Jeho krásná nevěstka ho uvítá slovy: „Já jsem se zrovna probudila, přivezli mě v sedm ráno, byla jsem namol.“ (docel by mě zajímalo, jak mohla vědět, v kolik hodin ji přivezli, když byla úplně namol a nikdo jí to nemohl říci „ráno“ - dvě hodiny odpoledne, protože se právě probudila)

Umělec byl velice zklamán tím, že vůbec mluví - a jak. Nabídl jí (po velice dojemném a poučném proslovu), že si ji vezme a že ona bude sedět při práci vedle něho, bude ho inspirovat a dělat nějakou ruční práci, vyšívat, nebo něco takového. „To zrovna! Nejsem přece pradelna nebo šička, abych si musela vydělávat práci!“ Tohle malíře opravdu dorazilo a jako minule vyběhl ven. Odběhl do svého bytu, tam se zamkl a začal pomalu vykazovat známky šílenství. Po několika dnech se sešli sousedi (asi na popud domovnice, které chyběl nájem) a vylomili dveře. Našli ho tam s podřezanými žilami. Nyní se ale vraťme k poručíku Pirogovovi. To byl ten tajemný pán, přítel Piskareva, se kterým jsme se rozloučili předtím, než se Piskarev rozběhl za svou blondýnkou. Poručík Pirogov byl jedním ze střední třídy. Byl to docela malý pán, takový, který se účastní večírků u všelikých těch státních rad a zajímá se o jejich dcery (nemusím dodávat, že Gogol ve své povídce chová odpor k podobným lidem a vypráví o nich, jako by byli naprosto fádni, nebarevní - to je podle mě problém, který neopustil žádného z tehdejších literátů; pravděpodobně se domnívají, že normální lidé vedou strohý chabý a nudný život v přetvářce - nevím, zda jsem to pochopil správně, ale pro mě to vyznělo jako zdůrazňování nutnosti změny společenských problémů a připomíná mi to myšlenky socialismu a nabádání k nim, snahu o změnu, můj osobní názor ovšem je, že tito lidé jsou naprosto normální a že kvalita a význam života nespočívá pouze v tom, kolika se kdo účastnil revolucí, tento problém se však velice týká podstaty myšlení každého člověka a toho, co pokládá za cíl svého života, jelikož se však jedná o ne složitou, ale dlouhou otázku k zodpovězení, nechtěl bych se do toho nyní pouštět) a umí docela dobře vyprávět anekdoty. Tento Pirogov se tedy vydal za svou neznámou černovláskou. Ta zalezla do nějakého baráku, ale on šel za ní. Snažil se jí pokládat nějaké dotazy, ale ona mu odpovídala velice prostě a nesrozumitelně. Když ji následoval až do bytu, uvědomil si Pirogov, že se nachází v nějakém zámečnickém bytu. Podle uklízaného pokoje („ať žijou stereotypy...“) ihned poznal, že je u nějakého Němce. Tento Němec se jmenoval Schiller (autor se opět pouští do jakési vycpávkové úvahy o tom, kdo všechno nosil jméno Schiller, když se ale více zamyslím, ztrácí pro mě tyto úseky hodnotu; vypovídají spíše o stylu Gogola „pana upovídáného“, jsou nudné a nemají žádný hlubší smysl a tak je při rozboru můžeme klidně přeskočit) a ve své opilosti se bavil se svým přítelem, tím nemyslím skleničku vodky, ale Hoffmann. Mezi nima se udála naprosto prapodivná situace, kdy Hoffmann chce Schillerovi uříznout nos (s obdobným případem jsme se mohli setkat, pozorujeme-li pravidelně události ve světě, v nedávné době, kdy si nějaký Němec našel člověka po internetu, kterého by mohl sníst, ovšem to co mu uříznul první nebyl nos. A jaké z toho vyplývá ponaučení? Němci by neměli číst Petrohradské povídky, jelikož by se zde mohli inspirovat). Poručík odešel, protože nevěděl, co by tam měl dělat (a Schiller byl velice našťvaný, že mu kvůli Pirogovovu vyrušení nebyl uříznut nos). Další den se Pirogov stavil v jeho dílně, kde se setkal znovu s blondýnkou. Aby se ale neřeklo tak si objednal nějaké okrasné ostruhy. Při odchodu se zamyslel nad tím, proč se do něho blondýnka hned nezamilovala. Gogol ovšem ihned dodává, že byla velmi hloupá, ale že on má hloupé ženy rád (není divu, vrána k vráně sedá, rovný rovného si hledá ☺). Když si šel poručík vyzvednout ty ostruhy, byla tam zase ta blondýnka. Bal velice spokojenýs ostruhami (nebo to alespoň říkal) a objednal si úpravu své turecké dýky. Při odchodu dal Němce hubičku. Když pak šel jednoho dne kolem obchodu, zašel se podívat na Němku a příležitostně se zeptal, kdy manžel nebude doma. Inteligentní blondýnka (preferuji toto ironické označení před Gogolovou „roztomilou husičkou“) mu odpověděla, že v neděli (přestože není pochyb, že byla velice věrná). Příští neděli tedy přišel a jak Němka říkala, manžel nebyl doma. Sanžil se jí tedy něčím upoutat, ale ona odpovídala pouze jednoslabičně. Tak jí navrhl, aby si zatančili. Ona souhlasila, protože Němci (jak píše Gogol) jsou vždy celí žhaví do tance. Kdy mu ukázala svou nožku (jak jinak bílou a půvabnou..., ale na to má přece copyright Puškin!) a on jí začal líbat a ona začala křičet a přivolala svého muže spolu s Hoffmanem a truhlářem Kunzem. Ti ho čapli a vynesli ho ven. On se samozřejmě bránil ale proti nim nic nezmohl. Druhý den chtěl zajít za generálem a všechno mu to nahlásit, stavil se však po cestě v cukrárně (a pravděpodobně zde zahlédl nějakou hezčí a chytřejší dívku) a přečetl si „Severní včelu“ a už byl v klidu. Autor však pokračuje (jak by v této době také mohla existovat povídka bez závěru, i když sebehoršího?). V závěrečné úvaze přemýšlí o tom, jak je to na světě divně zařízeno: Když chce někdo dělat něco tak musí mít to či ono, ale on to nemá, ale ten, kdo to má, to dělat nemůže, protože nemá zase něco jiného. Pomýšlí na to, jak to chodí na Něvské a dívá se předchozím příběhům (kdo by se jim nedivil?) a poukazuje na to, jak je Petrohrad drahý (skoro jako je dneska Moskva). Povídku končí kolosálním popisem večera na Něvské (asi jako Puškinova Metelice), který se do konce tohoto díla nějak nehodí a připadá mi jako zbytečná vsuvka, jako kdyby se chtěl auto akorát pořádně předvést. Vůbec celé jeho dílo mi připadá trochu jako napsané podle učebnice. Netvrdím, že by nebylo zábavné a dobře napsané, ale připadá mi někdy dost umělé. Jak už jste jistě pochopili, můj osobní vztah (nebojte se, zas tak osobní nebyl, já nemám mrtvolu moc rád...) se pohybuje na horší neutrální úrovni (no jo, když ho mám porovnávat s Puškinem...). Proč, to se dozvíte v následujícím odstavci: Velice mě zklamalo, když jsem zjistil něco o tom, jaký byl Gogol člověk. Něco o tom, že spolupracoval s carovou tajnou službou. Ať už to bylo pravdivé nebo nebylo, Gogol se mi navždy znelíbil. Původně jsem uvažoval o tom, jaký má vytríbený styl, jak krásně popisuje, jak přesvědčivě umí vyprávět, teď ale na jeho textu hledám pouze chyby a srovnávám ho s texty, kterým nikdy nemůže konkurovat (ne kvůli tomu, že by byl špatný, ale kvůli tomu, že se většinou jedná o úplně jiná díla), přesto se ale domnívám, že Gogol je poměrně důležitá osobnost a ve svých dílech se mu mimořádně zdařile podařilo skloubit tragiku a veselí (povídka Něvská třída je nejlepším příkladem) Gogol také vystupuje jako velký moralista (i když opačný názor na tento problém nebyl pravděpodobně v té době možný), když s opovržením popisuje domov nevěstky a ji samotnou.

POVÍDKA PLÁŠŤ

Ach, Plášť. Plášť je jednou z nejdůležitějších povídek ruské literatury, a tak se budu muset chtít nechtět pustit i do něho (ač jsem z počátku nechtěl, jelikož to zabere spoustu času to převyprávět a hlavně napsat závěr, zamyslet se nad ním atd.). Ačkoli se jedná o tak důležitou a významnou povídku, nemá paradoxně (skoro) žádný děj a dal by se k přirovnat Lermontův název „Hrdina naší doby“ (aneb jak úředníček žil až dožil). Autor je zde tradičně vtipný (až to bolí) a nevím, zda některé věci myslí tak, jak je napsal. Dovídáme se tedy, že nějaký Akakij Akakijevič Botičkin (nejsem si jistý, zda výběr tohoto jména má být vtipný, aby byl charakteristicky v kontrastu s životním osudem hlavního „hrdiny“) a ten se stal titulárním radou, úředníkem deváté kategorie, což byl pravděpodobně jeho celoživotní cíl. Pracoval na ministerstvu, kde měl velice záslužnou práci, opisoval listiny. Byl to však veliký chudáček, ten Botičkin. Mladí si z něho stříleli, vrátní ani nevstali, když šel kolem nich, všichni si o něm před ním vyprávěli vtipy, že ho jeho sedmdesátiletá hospodyně bije a ptali se, kdy se budou brát. Byl velice pečlivý a při psaní nevynechal ani „bukvičku“. Tento chudáček Akakij se jich pouze ptal: „Nechte mě být, proč mi ubližujete? Vždyť jsem váš bližní.“ Jak asi tušíte, bylo to asi tak užitečné, jako kdyby si vzal modlitební knížku a šel se modlit. Jediný, kdo se nad tímto krutým zacházením podívoval byl nový úředník, čerstvě přijatý. Divil se, kde se bere toto chování i u lidí, kteří jsou ostatními považováni za čestné a ušlechtilé. Vysoký intelekt Akakijův můžeme spatřit na příhodě, kdy ho nějaký ředitel chtěl za dlouholeté služby povýšit na vyšší pozici, aby něco připsal do nějaké listiny. Šlo jenom o to, dát tomu jinou hlavičku a občas tomu změnit slovesa z první osoby do třetí. Byl to tak náročný úkon, že se Akakij celý zpotil a radši se vrátil ke své původní profesi kouzelnou frází: „Ba ne, raději mi dejte něco opisovat.“ A tak od té doby pouze opisoval. Měl také krásný plášť (kvůli němu se mu kolegové také posmívali) a tento plášť už byl starý a děravý. „Existuje v Petrohradě jeden roční nepřítel všech, kteří berou čtyři sta rublů ročního platu nebo něco kolem toho. Tím nepřítelem není nikdo jiný než náš severní mráz, i když je prý jinak velice zdravý.“ A tak jednoho dne si Botičkin uvědomil, že jeho plášť patrně nebude úplně v pořádku, když mu úplně profukuje, a tak se vydal za krejčí Petrovičem, aby mu ji vyspravil. Na následujícím dlouhém popisu snad čtenáře zaujme jenom to, že když se Petrovič opije (tomu navyknul poté, co byl propuštěn z nevolnictví) tak své ženě nadává do poběhlic a Němek. Opravdu nevím, co by na to řekli Němci, kdyby povídku četli, ale v mém deníku vše dává smysl. Němci Petrohradské povídky číst nemůžou, protože by zde našli inspiraci ke svým kanibalským kouskům (viz Něvská třída). Srovnávání Němců a normálních obyvatel zde dostává opravdu trochu jiný ráz a Němec už tu není Němec, ale němec. Přesunul se z národnostní skupiny do společenské, kde označuje skupinu lidí se stejnými vlastnostmi (velice pečliví, ale nemají cit pro množství alkoholu a nejsou proti němu odolní - to je velice odlišuje od Rusů; mě osobně velice překvapilo, že po letošním Silvestru nezemřel nikdo v Rusku na následky otravy ethanolem (nebo spíše acetaldehydem) a v České republice zemřela nějaká žena na otravu). Pokračujme ale: autorovi se podařilo vytvořit jakéhosi neexistujícího člověka - opravdu by mě zajímalo, kdo by viděl smysl života v zakoupení nového pláště, tento Botičkin byl však velice hloupý, a tak mu to odpusťme. Jakoby to nebylo dost (kdybych to neměl v seznamu úkolů, tak bych se do toho chudáčka už nepouštěl a nechal bych ho být, vždyť je to můj bližní), tento Botičkin neuměl vůbec komunikovat. I když zájmena a částice jsou neodmyslitelně důležitou součástí literárního díla, každý jistě sám ví, že je nemůžeme nechat samotná. A tak vrchol Botičkinovy komunikace byla věta: „To je ale teda tento...“, po chvíli trapného mlčení, kdy si Petrovič myslel, že ještě nezačal a Botičkin, že už skončil, protože už všechno řekl, se Petrovič zeptal, co pro něj má. Botičkin (znovu opakuji, že takováto komunikace neexistuje u dospělého člověka - no, možná, že jsem velký optimista, ale prostě si nedokážu představit, že by někdo ze sebe vydal takovou slátaninu) mu odpověděl: „Já, tadyhle, Petroviči ... plášť, tento, sukno ... tady, vidíš, všude jinde je docela silné, jenom je kapku uprášené, vypadá jako staré, ale je nové (☺), jenomže tuhle, na jednom místě je trošinku (po)tento ... na zádech a ještě tuhle na jednom rameni se drobátko prodřelo a tuhle na tom taky kapku, vidíš, a nic víc. Práce to nebude moc...“ Po několika větách se musel Botičkin spokojit s tím, že bude potřebovat nový plášť. Nesl to opravdu těžce, když zjistil, že bude za nový plášť nucen zaplatit sto padesát rublů. Byl z toho tak zmámený, že ani nedošel přímo domů a šel na druhou stranu. Nakonec vymyslel, že zajde za Petrovičem, až v neděli, kdy dlouho spí, a bude chtít peníze na vodku od manželky, ale že desetník na pití to tento... Tak tedy v neděli se vydal k němu, ale on, děkuje mu za příspěvek na pití, se nenechá obměkčit, aby mu opravil jeho děravý plášť, ale naopak ho uklidňuje, že mu udělá lepší. On se vydá domů a přemýšlí, kde vezme ty peníze. Říká si, že mu Petrovič jistě sníží cenu na polovinu, na osmdesát rublů. Doma si spoří peníze do krabičky a už naspořil čtyřicet rublů. Další peníze dostal od ředitele v práci jako odměnu a chvíli se postil a vida, nastřádal potřebných osmdesát rublů. Pak šel za Petrovičem a spolu vybrali nějaké fešné sukno, hezký kočičí kožíšek a bylo vidět že je jindy klidný Botičkin velice napjatý. Když pak Petrovič přinesl hotový plášť Botičkinovi, Botičkin byl velice šťastný, že má takový, ale opravdu takový, plášť. Plášť mu padnul jako ulitý. Ihned si ho také obléknul a vyrazil do úřadu. Popisuje se zde obřadnost, s jakou si zkoušel plášť a jak šel ulicí, jak Petrovič plášť vybalil atd. V práci mu všichni

gratulovali k jeho novému plášti, na který se zmožil a že jeho hacafrak, jak přezdívali starému plášti, sešel ze světa. V práci ho jeden člověk pozve na večírek, který uspořádá na počest Botičkinova nového pláště.

Botičkin se dostává na oslavu a ta už je v plném proudu. Odloží si svůj milovaný plášť na věšák a snaží se zorientovat, nikdy nebyv na takovéto oslavě. Všichni mu chválí jeho nový plášť, ale po chvíli se vrátí ke hracím stolkům a hrají whist. Botičkin (používám příjmení, snaže se udržet od něho odstup, aby „soucit nazarazil své drápy do mého nezkušeného srdce...“) tedy zmateně přemýšlí, protože neví co má dělat. Pak se jde dívat hráčům do karet a začne se nudit. Po hodině se podávala večeře a Botičkin, jsa nervózní, protože v tuto dobu už obvykle spal, je nucen vypít několik skleniček šampaňského. A hned mu připadá oslava veselejší ☺. Když je už opravdu pozdě (na Botičkina - dvanáct hodin přece není nic moc), Botičkin sebere se, sebere svůj plášť (ze země) a jde domů. Jde vesele ulicemi, až dojde do té části města, kde není ani človíčka a jeho veselá nálada vyprchá. Dojde na prostranství, tuše, že se stane něco neblahého. „Ne raději se ani nedívat („Нет, лучше не смотреть“ - to je věta, která s mi při čtení vybavila, recitovaná monotónním hlasem chudého ruského občana, podobná zabučení (pokud se tohle někomu nelíbí a připadá mu to jako urážka, může poděkovat ruským velikánům Puškinovi, Gogolovi, Dostojevskému, kteří svými knihami vytvořili tento obraz normálního ruského člověka jako omezenca a chudáka - nejsou to tudíž moje předsudky, ale jejich předsudky). Tu (tohle, tento, tento, tak a on takhle, proto...) zavře Botičkin oči, chtě přejít prostranství co nejrychleji, ale zastaví ho dva vousáči. Jeden vykřikne, že mu patří ten plášť a druhý mu přidrží pěst u úst, aby nemohl křičet. Pak ho nakopnou a on spadne do sněhu. Utká ke strážníkovi, aby mu to pověděl, ale ten mu povídá, ať na něho nekřičí a radši si zítra zajde ke strážnímu. Jde tedy domu, celý v hrozném stavu a tam mu jeho stará bytná povídá (hlavní myšlenka jejího dlouhého proudu řeči), aby šel za komisařem, že na strážníka není spolehnouti.

Za komisařem se dostane po velkých útrapách čekání, až když prohlásí, že jde úředně z ministerstva. Komisař mu však dává samé divné otázky (zda se nestavoval ve vykřičeném domě...), a tak Botičkin neví, jak to dopadne. Druhý den ani nejde do práce a až teprve pak přijde, ve starém hacafraku. Některým jeho kolegům je ho líto, a tak na něj uzavřou sbírku - vybere se celých několik grošů. Autor zde dává, útoče na čtenářův soucit (viz smích skrze slzy), do kontrastu, kolik se vbralo na ředitelův portrét, kolik na zakoupení nějaké knihy, jejíž autor byl přítelem navrhujícího úředníka, ale náš chudáček Botičkin dostal jen tak málo...

Jeden úředník chce Botičkinovi pomoci a řekne mu, že má navštívit nějakou významnou osobnost, a že ta jako to a bude to všechno to. Tato významná osobnost, autor nejdříve píše, že nikdo ani dnes neví, ajké měla postavení, ale pak píše, že měl generálskou hodnost, takže asi státního radu, měla pouze jednu zásadu (ale hned třikrát): Příslost, příslost, příslost. Když Botičkin čekal, vzkázali mu, že významná osobnost ještě musí hovořit s přítelem, i když jejich rozmluva se již ometzovala na plácání po stehnech a „Tak, tak, Ivane Abramoviči“ a „Ba, ba, Stěpane Varlamoviči“. Když si konečně „vzpomněl“, že na něho čeká ten úředníček, řekl mu, ať jde dál. Autor pak říká, že má hodnost generála, což by znamenalo úředník druhé kategorie a řádný tajný rada, to je ale divné, protože před tím píše, že není zas tak vysoko a je spousta těch, kteří jsou výš - ale co, to není důležité. Co je důležité, že týden před tím, než dostal současnou funkci, si doma před zrcadlem nacvičil své tvrdé a přísné „Co si přejete?“ Po přednesení svého požadavku (Mohl byste tento a ono jaksí...) se mu dostalo odpovědi:

„Co, cože?“ pravila významná osobnost. „Jak jste na to přišel? Kde jste sebral takové myšlenky? Co se to rozmohlo mezi mladými lidmi za troulalost proti nadřazeným a vyšším osobám?“

„Víte vy vůbec, komu to říkáte? Uvědomujete si, s kým mluvíte? Uvědomujete si to, ptám se vás?“

To stačilo k tomu, aby Botičkina odnesli ven. Významná osobnost, jsa spokojena se svým teatrálním výkonem, se významně podívala na další významnou osobnost, se kterou si před tím, tak vítěčně povídali.

Kdy šel Botičkin domů, pěkně promrzl, protože měl na sobě pouze „hacafrak“. Doma onemocněl a akorát říkal sprostá slova, ihned následovaná „Vaše Excellence“. Tak umřel Akakij Akakijevič. Sešel ze světa, aniž by si toho kdokoli všiml. Petrohrad zůstal bez Akakije Akakijeviče Botičkina a nikdo tu změnu ani nepostřehl. Nebudu se tu rozepisovat o autorových dojemných líčeních jeho ztráty, jelikož to není mým zvykem. Akakij se pak zjevoval jako umrlec a strhával radům pláště. Jednou ho chytili, ale on kýchnul tak, že všem naprskal do očí a tak jim utekl (jak chutné ☺). Významná osobnost pak měla problémy, protože se jí zjevoval Botičkin. Když pak jednou jela navštívit svojí přítelkyni, v kočáře ho přepadl umrlec Botičkin a vzal mu plášť. Druhý den se místo obvyklého „Bonjour, papá“ ozvala dcerka „Ty jsi dneska nějaký bledý, papá“ a to byl obrovský rozdíl, na který měl vliv Botičkin (paradoxně až po smrti) na život v Petrohradě.

téma-začátek realismu

nečlenění na odstavce, já to taky dělám, ale zjiného důvodu

v každé povídce se objevuje Němec;úvaha o ceně pláště,šlo by to perfektně zfilmovat

deformace mikrosvěta: z fyzikálního hlediska dochází samozřejmě k deformaci časoprostoru v blízkosti hmoty. Musíme uvažovat kosmologickou konstantu a její vliv na rozpínání tehdejšího vesmíru (avšak my budeme uvažovat, že je stejná). Pravděpodobně se jedná o velice podobný vesmír našemu. Pokud se chceme velice detailně zabývat mikrosvětlem, což je velice správná otázka, zastávám v tomto názor, že je tvořen desítkami prostorovými dimenzemi z nichž pět je zmenšeno na velice malý objem ve tvaru koule a jednou časovou dimenzí. Z hlediska platnosti fyzikálních zákonů musíme říci, že platí, jelikož se v blízkosti neocitá žádná singularita.

Mikrosvět pravděpodobně není součástí binárního systému (podle střídání dne a noci) a nachází se na planetě obíhající kolem hvězdy spektrální klasifikace G (hvězdy hlavní posloupnosti). Tento příběh se odehrává asi $4,32 \cdot 10^{17}$ s po velkém třesku.

POVÍDKA NOS

Nejdříve bych chtěl poznamenat, že si nejsem jist, že jsem tuto povídku pochopil zrovna správně, abych pravdu přiznal, připadala mi trochu ujetá. Pravděpodobně to měla být nějaká zábavná četba do které by ukryl nějaké poselství, které se mi zřejmě nepodařilo odhalit. Co naplat; tak alespoň stručný děj.

Tato povídka začíná dne 25. března a přestože obsahuje několik dopisů, nepodařilo se mi však vypátrat ve kterém roce. Podle technologické a společenské úrovně a hlavně podle data vydání bych odhadoval třicátá léta devatenáctého století. Místem je samozřejmě město Petrohrad (jak jinak, když jsou to Petrohradské povídky). Tak tedy dvacátého pátého března se ráno probudí Ivan Jakovlevič ve své posteli a ucítí vůni čerstvého chleba. První odstavce nám budou ukázkou Gogolova stylu - totiž jeho rozvláčeného upovídání vyjadřování, které navazuje na Puškinův věcný styl. Gogol si hovoří v popisování zbytečných detailů a podle mého názoru je to mistr rozhovorů. Rozhovory, které nebyly v Puškinově díle tolik běžné (ale tam bylo hlavní, že vůbec byly), se tu, v Gogolově díle stávají běžným prostředkem, a tak vypravěč ustupuje poněkud do pozadí. Domnívám se, že bylo opravdu velkým krokem dopředu (od romantismu k realizmu) začít tvořit rozhovory reálné, zobrazující rozespalost či jiné konkrétní pocity mluvčího. Kdepak jsou ta strojená dlouhá souvětí, která jsou složitá na pochopení, i když je vidíme napsaná na papíře? Ne, u tohoto autora se dostává ke slovu apoziopse, kterou zavedl v ruské literatuře Puškin, jakožto její první velikán, ale který již neměl mnoho času k používání v díle, jelikož byl v zinscenovaném souboji zabit, protože se snažil obhájit čest své manželky a sebe, jsa obviněný z amorálního chování a nechtěje, aby jeho pověst utrpěla. Tak se podařilo carovi zlikvidovat básníka, dramatika i prozaika, z něhož především vycházel Gogol a další generace autorů a který položil základy ruské literatury. V Gogolově tvorbě pak nacházíme stupňování a vývoj těchto prostředků. Gogolův skvělý popisný styl je také jedním z důvodů, proč Gogol udržel diváka napnutého a divák je pohlcen tímto vlastním světem. Ano, přesně to je ten důsledek vývoje stylu, že se autorovi podaří čtenáře přesvědčit o reálné existenci (nejlepší je, když to ani nepozná, popřípadě pozná až po přečtení) vlastního světa, který je líčen v knize a používá ho jako prostředku k zachování posluchačovy pozornosti. V Gogolově díle tak vyniká dějovost, kterou působí dojem na čtenáře, ale jež je tak paradoxně způsobena právě těmito popisy. Nyní se ale vraťme zpátky k prvním odstavcům knihy (s tím je spojena ještě milá povinnost poděkovat překladatelce za velice slušný překlad, ve kterém se povedlo zachovat atmosféru a působení na čtenáře):

Dne 25. března stala se v Petrohradě neobyčejně podivná věc. Ivan Jakovlevič, mistr lazebnický, bytem na Vozněvské třídě (jeho příjmení se lidem vytratilo z paměti, ba ani na firemním štítě - na kterém byl pán s namydlenou tváří a nápis: „Zde se také pouští žilou“ - nestálo nic víc), tedy Ivan Jakovlevič, mistr lazebnický, se probudil dosti časně a ucítil vůni čerstvého chleba. Nadzvedl se na posteli a viděl, jak jeho choť, poměrně úctyhodná dáma, která si velice potrpěla na kafičko, vyndává z pece čerstvě pečené bochníky chleba.

K tomuto odstavci bych snad měl akorát tu připomínku, že si nedovedu představit, že by je pekla nečerstvě, to jest, že by měla vyndávat čerstvě upečené bochníky, ale to je spíš takový malý detail pro překladatele, pokračujme ale dále a zaposlouchejme se do roztomilého rozhovoru mezi Ivanem Jakoljevičem (mistrem lazebnickým...) a jeho manželkou Praskovjou Osipovna.

„Praskovjo Osipovno, já si dnes nedám kafičko,“ pravil Ivan Jakovlevič, „já jsem dostal chuť na teplý skrojek s cibulí.“

(On totiž Ivan Jakovlevič měl chuť na obojí, jenže věděl, že by bylo zhola zbytečné žádat obě věci najednou, neboť Praskovja Osipovna neměla pro podobné vrtochy nejmenšího pochopení.) „Když je hloupý, ať si jí chleba,“ řekla si choť v duchu, „aspoň zbude víc pro mě,“ - a hodila jeden bochník na stůl.

*Ivan Pavlovič si ze slušnosti natáhl přes košili frak (podle pravidel slušného chování by se však fraky neměly před šestou hodinou nosit), usadil se pěkně u stolu, nasypal si hromádku soli (to je pro čtenáře rozhodně velice důležité a přínosné a určuje to hlavní linii děje - ne, vážně, toto je právě jeden z těch detailů, které by normální člověk, kdyby měl popsat průběh snídane Ivan Jakoljeviče ani nezmiňoval, ale právě tyto detaily dělají z Nosu dílo, které rozhodně stojí za povšimnutí, jelikož zde nalezneme velice typický Gogolův projev a jeho barvitou řeč, kterou nás zahrnuje a kterou musíme přijmout s radostí a zájmem ať chceme či nechceme), připravil dvě hlavičky cibule, pak vzal do ruky nůž a s vážnou tváří se jal krájet chléb. (zde nám velice pěkně Gogol popsal cíl, svého literárního bádání, který shrnul v této povídce - viz níže) *Když rozkrojil bochník na dvě půlky, podíval se dovnitř a ke svému údivu spatřil, e se tam něco bělá. Dloubl do toho opatrně nožem, pak si na to sáhl. „Je to tvrdé, co by to tak mohlo být?“ řekl si sám pro sebe.**

Když si představíme, jak vypadala ruská literatura v osmnáctém století, musíme se podívat, jak tento vývoj dospěl od církevní ruštiny a spisů, jimž nikdo nerozumí a jež vlastně nemají žádný velký význam až k Gogolovi, jehož tvorba je naprosto rozdílná. Setkáváme se zde s květnatou, bohatě rozvitou řečí, která popisuje krásnými slovy, ale přesto není únavná nebo zdlouhavá. Při čtení Gogolových povídek jsem měl pocit, ne jako kdybych je normálně četl, ale právě naopak, jako kdyby mi můj ruský kamarád Vasilij povídal nějakou historku z mládí, co se mu přihodilo v úřadě.

Zanechme ale Gogolův styl až do finálního zhodnocení Petrohradských povídek a pokračujme ve strohém vypravování. Nemusíme se vlastně ani tolik rozepisovat, jelikož pointa je trošku jinde než v samotném příběhu, jak se nakonec skutečně dozvíme - ale bylo by zbytečné předbíhat. Tak tedy Ivan Jakovlevič (mistr lazebnický...) vytáhne z chlebu - jak už napovídá sám název této povídky - nos. Je bílý a lazebník ihned pozná komu ten nos patří. Jeho „šťastným“ majitelem je kolegiální přísedící Kovaljov. Zdá se mi tady poněkud zvláštní řádění jeho choti Praskovji Osipovny, používá totiž takové podivné výrazy a hned tak nezní opravdově - pravděpodobně bych v takovém případě použil jiná slova, ale možná, že lidé před sto šedesáti lety používali jiné výrazy a trošku jiný slovosled. Ivan Jakovlevič tedy přemýšlí, jak se mohl nos do chlebu dostat a jak ostatně přežil pečení. Pak si vzpomněl, že by sem mohla přijít policie a obvinít ho a... Rychle se tedy oblékl a vyšel ven, kde chtěl nos někde nenápadně pohodit. Když se mu to konečně podařilo nějaký voják ho upozornil, že něco ztratil a on musel nos zase zvednout. A nyní tu máme popis uvedený slovy:

Řekl si, že půjde k Izákovu mostu, třeba se mu nějak podaří hodit nos do Něvy... Leč cítím se poněkud vinen, že jsem až dosud nic neřekl o Ivanu Jakovleviči, muži to po mnoho stránkách hodném úcty.

Proč bych se nyní měl věnovat vlastní tvorbě, když popis mohu opsat z knihy - kopie není nikdy lepší než originál.

Ivan Jakovlevič jako každý žádny ruský řemeslník pil jako duha (☺). A třebaže každý den holil cizí brady, jeho vlastní byla věčně zarostlá. Frak měl strakatý (nikdy nenosil převlečník (copak to asi je?)); totiž ten frak býval černý, ale teď byl samá žlutohnědá a šedá skvrna; límec se mu blýskal a místo tří knoflíků na něm visely jen nitky. Ivan Jakovlevič byl velký cynik a když mu kolegiální přísedící Kovaljov při holení říkával: „Ivane Jakovleviči, tobě ale věčně páchnou ruce!“, to mu na to Ivan Jakovlevič odpovídal otázkou: „A od čeho by měly páchnout?“ „To nevím, brachu, ale páchnou.“ říkal kolegiální přísedící a Ivan Jakovlevič si šnupl a mydlil ho za to na tvářích i pod nosem, za ušima i pod bradou - zkrátka, kde jen to šlo.

Tak jste si udělali představu o Ivanu Jakovleviči, jak asi vypadal, a tento Ivan Jakovlevič tedy vyšel na Izákův most a hodil do řeky „tajemný balíček“ a ihned se mu ulevilo. Na to ho ale chytl strážník a začal neúprosně vyzvídat, co tam dělá. Z této situace mu nepomohla ani nabídka, že Jeho Blahorodí zadarmo oholí, což bychom mohli brát jako jakýsi symbol úplatku. V Rusku jsou prostě velice čestní a na své cti si patřičně zakládají. Ruský strážník byl neodbytný.

Ivan Jakovlevič zbledl... Ale tady se příběh úplně ztrácí v mlhách, a co bylo dál, nikdo neví.

Nyní se dostáváme do další dějové linie. Poznáváme kolegiálního přísedícího Kovaljova (viz příloha: Hodnosti)

motiv: chudičký ruský typický úředník je vystaven nepřírozenému prostředí a autor s pobavením sleduje a líčí jeho pokusy o adaptaci, ukazuje monotónnost ruského úřednictva, autor se na tom pořádně vyřádil, veškeré ruské měšťanstvo je zde přeneseně označeno, že všechno dramaturgizuje a komplikuje - odlehčení ve své tvorbě - pozor na závěr, možná symbolika: pohození nosu vyhýbání se problémům, chce nabídnout úplatek strážníkovi

PŘÍLOHY

Hodnosti

1. kancléř	generál polní maršálek
2. řádný tajný rada	generál
3. tajný rada	generálporučík
4. řádný státní rada	generálmajor
5. státní rada	generálmajor
6. kolegiátní rada	plukovník
7. dvorní rada	podplukovník
8. kolegiátní přisedící	major
9. titulární rada	štábní kapitán
10. kolegiátní tajemník	kapitán
11. námořní rada	kapitán
12. gubernský tajemník	nadporučík
13. provinční (senátský, synodní) registrátor	poručík
14. kolegiátní registrátor	podporučík

